

28-45
28-484*Elvir Mehić*

PORODIČNO NASILJE-STAV POZITIVNOG PRAVA I ŠERIJATA

Nezaobilazni problem svih pravnih sistema u današnjem vremenu je i pitanje porodičnog nasilja. Porodično nasilje kao pojava devijantnog ponašanja stara je koliko i sami ljudski rod. Analizirajući sve pravne sisteme savremenog doba dolazi se do zaključka da država, društvo, zajednica, nastoji pravnim normama regulirati ovu pojavu. Pojava nasilja u porodici prisutna je u svim društvima i kod svih naroda, bez obzira na naciju, vjeru, kulturu i rasu. Izgradnjom pravnih sistema u svim društvima nastojala se regulirati i ova oblast. Razvojem prava kroz povijest, pristup ovom problemu bio je različit.

Ne može se reći da je nasilje u porodici pojava modernog doba, iz razloga što je ovaj problem na različite načine tretiran u ranijim društvima. Nezaobilazno pitanje, kada se govori o nasilju u porodici, je i pitanje različitog pristupa religija ovom problemu. Kada je u pitanju stav islama tj. Šerijata o ovome problemu može se konstatovati da je Šerijat kao univerzalni sistem života uredio sve aspekte pa tako i brak i porodicu.

Može se slobodno reći da je o ovome obliku ponašanja počela da se skreće pažnje tek nekih sedamdesetih godina 20.vijeku sa pojavom ženskog pokreta. Razlog za to je bio veliki broj pretučenih žena čiji su nasilnici bili upravo njihovi muževi. U ovom periodu problem nasilja u porodici izlazi iz sfere privatnog u sferu javnog života. I tada, u tome vremenu, ovaj problem postavlja se pred zakonodavca u pravnim sistemima modernog društva. Fenomen nasilja u porodici nije više pitanje pojedinca, ili pitanje jedne porodice. Posljedice nasilja u porodici uveliko počinju da se reflektiraju i u sferi društvenog javnog života.

PORODICA

Većina država u svojim zakonskim odredbama definira porodicu kao životnu zajednicu roditelja i djece i drugih krvnih srodnika, po tazbini, usvojlaca i usvojenika i osoba iz vanbračne zajednice ako žive u zajedničkom domaćinstvu.

Ovdje je vrlo važno spomenuti islamsku definiciju porodice koja predstavlja zajednički život muškarca i žene uređen po šerijatskim propisima sa zadaćama ostvarivanja zadovoljstva i sreće, te rađanjem i odgojem djece.

Isto tako svi pravni sistemi u svijetu poznaju u svom zakonodavstvu i porodični zakon, zakon o nasljednom pravu, zakon o zaštiti od nasilja u porodici.

Poznato je i da Šerijat sadrži i posebni dio koji govori o nasljednom pravu u kome je tretirano pitanje imovine žene.

Budući da je čovjek biće zajednice, slobodno se može reći da je temelj zajednice porodica i prvi osnovni oblik zajedničkog života čovjeka. Otuda i stvarna potreba svih pravnih sistema da normama reguliraju ovu oblast i da normama odrede i sankcije za one koji su skloni ovom obliku ponašanja.

NASILJE U PORODICI

Nasilje u porodici može se definirati kao oblik ponašanja jednog ili više članova porodice kojim se ugrožava tjelesni integritet, duševno zdravlje ili spokojstvo drugog člana porodice.

Analizirajući pitanje nasilja u porodici može se doći do zaključka da je najčešći oblik nasilja između supružnika.

Postoje mnogi oblici nasilja u porodici i oni podrazumijevaju i uključuju fizičko nasilje kao najčešći oblik nasilja, seksualno nasilje, psihičko nasilje i ekonomsko nasilje. Najčešće žrtve nasilja u porodici su žene, djeca, stariji i vrlo rijetko, muškarci.

1. Zakon o zaštiti od nasilja u porodici, *Službene novine Federacije BiH*, broj 20/13 (13.03.2013.).

2. Zakon od nasilja u porodici, *Službene novine Federacije BiH*, broj 20/13 (13.03.2013.).

Prema istraživanju *Gender centra za jednakost i ravnopravnost polova u BiH* o rasprostranjenosti i pojavnosti nasilja nad ženama i nasilja u porodici u Bosni i Hercegovini, više od polovine žena iz uzorka (47,2% u BiH, 47,2% u FBiH i 47,3% u RS-u) doživjelo je bar neki oblik nasilja, nakon što su navršile 15 godina. Tokom 12 mjeseci koji su prethodili istraživanju, neki oblik nasilja iskusilo je 11,9% žena u BiH (12,7% u FBiH i 10,6% u RS-u). Nalazi ukazuju na to da je psihičko nasilje najrasprostranjenije, sa ukupnom stopom prevalencije od 41,9% tokom života i 10,8% u posljednjih godinu dana, te da iza njega slijedi fizičko nasilje, sa stopom prevalencije na životnom nivou od 24,3%, a

u posljednjih godinu dana 2,4%. Seksualno nasilje doživjelo je 6% žena, dok je ovakvo iskustvo u posljednjih godinu dana imalo 1,3% žena.

Poražavajući je nalaz koji proizilazi iz ovog istraživanja, a to je da se najveći broj slučajeva nasilja dešava u porodici i da je porodica, nažalost mjesto gdje su mnoge žene i djeca žrtve nasilja. Također, krug nasilja počinje u primarnoj porodici, od ranih godina i nastavlja se u drugoj porodici nakon udaje žene. Prema statističkim podacima koje od subjekata zaštite i nevladinih organizacija prikuplja *Gender centar*, može se izvesti zaključak da se od usvajanja prvog Zakona o zaštiti od nasilja u porodici broj prijavljenih slučajeva svake godine povećava, da je broj poziva na SOS liniju 1264 - pomoć za žrtve porodičnog nasilja, također u porastu, te da je u 2011. i 2012. godini dostigao broj od 4.520, odnosno 4.303 poziva, što je najveći zabilježen broj poziva od 2005. godine, od kada je ova linija uvedena. Žrtve nasilja u porodici prema navedenim podacima su u gotovo 98% slučajeva žene, a počinioi nasilja prema navedenim statističkim podacima su najčešće muškarci u procentu od oko 75%. U proteklih 12 godina od 123 počinjena ubistva, 68 je ubijenih žena, žrtava nasilja u porodici.

POZITIVNI PROPISI O REGULIRANJU PORODIČNOG NASILJA

Da bismo došli do pozitivnih propisa koji reguliraju ovu oblast vrlo je važno osvrnuti se i na razvoj prava kroz povijest i reguliranje pitanja porodičnih odnosa i pitanje žene u braku, obzirom da je najčešći oblik nasilja u porodici nasilje nad ženama.

Rimljanska civilizacija je priznavala ženu kao roblje pod vlašću muškarca. U Rimu je održavan *Veliki koncil* na kome se razmatralo pitanje žene i donesena je odluka koja kaže: Žena je biće bez duše, prljava je i zato neće imati udjela u budućem životu. U Atini je žena smatrana đavoljom prljavštinom i robom koja se kupuje i prodaje.

Staroindijski zakoni su naslovljeni: *Kuga, smrt, pakao, zmijski otrov i vatra su bolji od žene*.

U Francuskoj je 586. godine sazvan *Koncil* koji je istraživao pitanje da li je žena ljudskog roda ili ne. Poslije duge rasprave okupljeni su ustanovili da je žena ipak ljudskog roda, ali je stvorena da služi muškarcu.

Stari francuski zakon u 217. tački kaže: *Udatoj ženi, pa makar prilikom sklapanja braka njeno i muževljevo vlasništvo bilo razdvojeno nije dozvoljeno da išta daruje, da prenosi svoje vlasništvo, da ga zalaže, da išta uzima u vlastiti posjed uz naknadu ili bez naknade, bez učešća njenog muža u samom ugovoru ili njegove pismene saglasnosti o tome*.

Henri VIII je zabranio engleskoj ženi da čita *Sveto pismo*. Sve do 1850. godine žene se u Engleskoj nisu ubrajale među građane, a do 1882. godine nisu imale ličnih prava.

Općepoznata pojava je u savremenom dobu, odnosno sa razvojem industrije i tehnološkog razvitka žene i djeca često su bili iskorištavani u komerci-

jalne svrhe. Bili su degradirani, pogotovo u dijelu koji je uzeo posebno maha u prodaji tijela u takozvane komercijalne svrhe.

3. Izvještaj *Gender centra BiH* objavljen na portalu *Frontal* 14.06.2013.

4. Wikipedija, slobodna enciklopedija.

Analizirajući gore navedeno može se konstatirati da je stalno kroz povijest bilo zastupljeno pitanje pravnog reguliranja odnosa u porodici. Nekada je to bilo u smislu ukaza, zakona, nekada u vidu tradicionalnog, vjerskog ili nekog drugog načina. Ne može se reći da je ravnopravnost uvijek bila zastupljena, da se normama htio regulirati skladan odnos. Nekada su pravni propisi upravo stavljali jednog člana porodice u neravnopravan položaj. Kao što je i kazano, sa pojavom pojma *emancipacija žene* počinje period uređenja odnosa unutar porodice, ali i samog društva. Zašto je bila potrebna emancipacija žene? Razlog je jasan- žena je bila u podređenom položaju u društvu, ali i u samoj porodici. Postavlja se pitanje da li je time priznato postojanje nasilja u porodici kroz čitavu povijest razvoja društva.

Pravo žene, djeteta ili nekog drugog člana porodice, dobija i svoj globalni značaj donošenjem mnogobrojnih konvencija u okviru pojedinih međunarodnih udruženja.

Univerzalnu deklaraciju o ljudskim pravima, koju je Generalna skupština Ujedinjenih naroda proglasila 10. decembra 1948. godine u svojim odredbama govori o osnovnim pravima između kojih je i pravo na privatni život i porodični život, zatim pravo na zaštitu od ropstva, slobode sigurnosti, sklapanja braka i diskriminacije.

Pored ove deklaracije usvojene su i sljedeće deklaracije : 20. novembra 1959. godine Generalna skupština UN-a usvojila je *Deklaraciju o pravima djeteta*.

Konvencija o ukidanju svih oblika diskriminacije žena odobrena i predložena za potpis, ratifikaciju i pristupanje *Rezolucijom* Generalne skupštine 34/180 od 18. decembra 1979. stupila na snagu 3. septembra 1981. u skladu sa članom 27 .

U svim navedenim dokumentima nastojala su se sačuvati prava žene i djeteta i istim osigurati zaštita od bilo kojeg oblika nasilja, pa i porodičnog.

Važno je spomenuti i sljedeće deklaracije:

Kairska deklaracija o ljudskim pravima, koju su donijele članice *Organizacije islamske konferencije* i koja u članu 1. govori o porodici i njenoj važnosti, u članu 2. o pravu na život za svako ljudsko biće, članu 5. govori se jasno o braku i pravima muškarca i žene, a ono što je posebno interesantno je član 6. i 7. ove deklaracije, koji govore o položaju žene i djeteta u porodici i njihovim pravima. Naravno, ova povelja je posebno značajna što jasno govori o jednakosti svih članova porodice i njihovim pravima i obavezama.

Univerzalna islamska deklaracija o ljudskim pravima koju je grupa islamskih učenjaka i lidera 1981. godine donijela u Londonu i koja je proglašena u sjedištu UNESCO-a u Parizu, isto tako govori u poglavlju XIX o porodici i srod-

nim pitanjima, kao i o odnosu članova porodice. Ova deklaracija je posebno važna, jer jasno govori o pravima djece, kao i pravima udatih žena u porodici.

Arapska povelja o ljudskim pravima koju je usvojilo Vijeće Arapske lige 15. Septembra 1994.godine u Kairu koja u članu 38. jasno podcrtava značaj porodice i porodičnih odnosa: *Porodica je osnovna jedinica društva i uživati će njegovu zaštitu. Država preuzima obavezu da osigura izuzetnu brigu i posebnu zaštitu za porodicu, majku, djecu i starije osobe.*

Kada je u pitanju pravna legislativa o pitanju nasilja u porodici u Bosni i Hercegovini možemo govoriti o *Porodičnom zakonu*, ali i *Zakonu o zaštiti od nasilja u porodici* koji je donesen na nivou entiteta.

Ovim zakonima jasno se definira i uređuje pravna zaštita od nasilja u porodici, pojam nasilja.

Zakon propisuje i sankcije kao i zaštitne mjere za prekršioce, a u cilju zaštite porodice od nasilja.

I druge zemlje u okruženju donijele su slične zakone, koji definiraju ovu materiju.

Udruženje javnih tužilaca i zamjenika javnih tužilaca Srbije je u saradnji sa USAID-om izdalo udžebnik pod naslovom *Ka boljoj zaštiti žrtava nasilja u porodici*. U navedenom izdanju pored osnovnih pojmova navedeni su i statistički podaci o pojavi nasilja u porodici kao i mjerama suzbijanja ove pojave.

5. *Ka boljoj zaštiti žrtava nasilja u porodici*, odgovor pravosuđa, izdavač: *Udruženje javnih tužilaca i zamjenika javnih tužilaca Srbije*, autori: prof dr Milan Žarković, doc. dr. Tijana Šurlan, mr. Jasmina Kiurski, mr. Marina Matić, Slobodan Josimović.

Posmatrajući države u okruženju možemo vidjeti i svakodnevno otvaranje *sigurnih kuća* u koje se smještaju osobe nad kojima je učinjeno nasilje i to prvenstveno nasilje u porodici.

STAV ŠERIJATA O NASILJU U PORODICI

Kada je u pitanju stav Šerijata o pravima članova porodice, tj. nasilju u porodicu i reguliranju ove materije šerijatsko - pravnim normama, podsjetit ćemo se na dio govora Mary Robinson, Visoke povjerenice UN-a za ljudska prava na *Simpoziju o ljudskim pravima u islamu*, održanom u Ženevi 15.marta 2002.godine koja kaže:

Niko ne može poreći da je u svojoj suštini islam u potpunosti u saglasnosti s načelom temeljnih prava, uključujući ljudsko dostojanstvo, toleranciju, solidarnost i jednakost. Brojni odlomci iz Kur'ana i riječi poslanika Muhameda svjedoče o tome. Niko ne može poreći, iz historijske perspektive, revolucionarnu snagu koju islam predstavlja, koja je priznala prava ženama i djeci mnogo prije nego što im je slično priznanje omogućeno u drugim civilizacijama.

O odnosu unutar islamske porodice govore mnogobrojni kur'anski ajeti:

A vjernici i vjernice su prijatelji jedni drugima: traže da se čine dobra djela, a od nevaljalih odvrataju, i molitvu obavljaju i zekat daju, i Allahu i Poslaniku Njegovu se pokoravaju. To su oni kojima će se Allah, sigurno, smilovati. – Allah je doista silan i mudar. (Et-tevbe-71)

Gospodar tvoj zapovijeda da samo Njemu ibadet činite i da roditeljima dobročinstvo činite. Kad jedno od njih dvoje, ili oboje, kod tebe starost dožive, ne reci im ni: 'Uh!' – i ne odbij ih od sebe, i obraćaj im se riječima poštovanja punim. (El-Isra, 23).

One imaju isto toliko prava koliko i dužnosti, prema zakonu. (El-Bekare 228).

I jedan od dokaza njegovih je to što za vas, od vrste vaše, stvara žene da se uz njih smirite i što između vas uspostavlja ljubav i samilost. To su zaista pouke za ljude koji razmišljaju. (Er-Rum-21).

I ne zaboravite na međusobne vrijednosti, pa Allah zaista vidi šta radite (El-Bekare 237).

Muškarcima pripada dio onoga što ostave roditelji i rođaci, i ženama dio onoga što ostave roditelji i rođaci, bilo toga malo ili mnogo, određeni dio. (En-Nisa 7).

One imaju isto toliko prava i dužnosti, prema zakonu. (El-Bekare 228).

I Gospodar njihov im se odaziva: -Nijednom trudbeniku između vas trud njegov neću poništiti, ni muškarcu ni ženi -vi ste jedni od drugih. (Ali Imran 195).

6. Muddathir 'abd, Al-Rahim, 2013, *Ljudska prava u islamskoj tradiciji*, Sarajevo, El-Kalem

7,8,9,10,11,12,13,14,, Kur'an.

Onome ko čini dobro, bio muškarac ili žena, a vjernik je, Mi ćemo dati da proživi lijep život i , doista, ćemo ih nagraditi nagradom boljom nego što su zaslužili. (En-Nahl 97).

Muhamed a.s je kazao: Ebu Hurejre, r.a. prenosi da je Allahov Poslanik sallallahu 'alejhi ve selleme, rekao: -Novac koji potrošiš za oslobađanje robova, novac koji podijeliš siromasima i novac koji potrošiš na svoju porodicu, najveća je nagrada za onaj novac koji si potrošio za svoju porodicu. (Muslim).

Ebu Abdullah Sevban ibn Dudžud, r.a. oslobođeni rob Poslanika, prenosi da je Allahov Poslanik, sallallahu -alejhi ve selleme, rekao: Najbolji novac koji čovjek potroši je onaj koji potroši za svoju porodicu, novac koji potroši za izdržavanje svoje (ratne) životinje na Allahovom putu i novac koji potroši na svoje drugove na Allahovom putu. (Muslim)

Se'ad ibn Ebi Vekkas, r.a. prenosi da je Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve selleme, rekao: I zaista ces ti za svaki dinar koji potrošiš, želeći njime Allahovo zadovoljstvo, biti nagrađen kod Allaha, pa čak i za ono sto potrošiš za ishranu svoje žene. (Muttefekun alejhi).

Ebu Mes'ud el-Bedri, r.a. prenosi da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme rekao: Kada čovjek utroši novac za izdržavanje svoje porodice, želeći njime postići Allahovo zadovoljstvo (znajući da mu je to dužnost od Allaha, te je izvršava nadajući se Njegovoj nagradi) piše mu se kao da je podijelio sadaku. (Muttefekun alejhi).

Prenosi Ibn Omer, r.a.: Čuo sam Poslanika, s.a.v.s., kada je rekao:- Svi ste vi čuvari i svi ćete biti pitani za svoje stado. Vođa (imam) je čuvar i bit će pitan za svoje stado. Čovjek je čuvar svoje porodice i bit će odgovoran za njeno čuvanje. Žena je čuvarica u kući svoga muža i odgovorna je za svoje stado. Sluga je čuvar imetka svoga pretpostavljenog i odgovoran je za njegovo čuvanje. (Buharija).

Najbolji od vas je onaj koji je najbolji prema svojoj porodici, a ja sam najbolji od vas prema svojoj porodici.(Tirmizi).

Najbolji su među vama koji su najbolji prema svojim ženama, a ja sam najbolji među vama prema svojim ženama. (Sahihul džami-sagir).

Ko god ima dijete s njim se treba ponašati poput djeteta.(El-Džami' u-s-sagir).

Onaj ko nije milostiv prema našim mlađima i ne poštuje naše starije nije naš. (Tirmizi, Ahmed i Hakim).

15. Kur'an.

MEDINSKA POVELJA

Ako bismo posmatrali islamsko zakonodavstvo pored Kur'ana i sunneta možemo naići u određene propise koje je i sam Poslanik a.s. donisio a koji su regulirali određena prava muslimana. Jedan od takvih propisa je i *Medinska povelja*. Ono što možemo ovdje istaći iz *Medinske povelje* je i odredba koja govori sljedeće: *Bogobožni vjernici treba da budu protiv nasilnika među njima ili onoga ko čini bilo koju vrstu zuluma, grijeha, neprijateljstva, ili smutnje među vjernicima. Svi moraju biti protiv takvog, makar on bio dijete nekog od njih*(član 13).

U ovim riječima jasno je stavljeno muslimanima do znanja da je svaki oblik nasilja među njima zabranjen. Islamu nije stran pojam *nasilje*, naprotiv na više mjesta u izvorima islama se govori o nasilju.

POSLANIKOV GOVOR NA OPROSNOM HADŽU

O ljudi vaši životi, vaša imanja i vaše časti neka vam budu sveti i neprikosnoveni.

Vi imate pravo na svoje žene i one imaju pravo na vas.

Sa ženama postupajte ljubazno i s mnogo dobrote.

Navedene ajete i hadise potrebno je da posmatramo kroz prizmu islamskog prava. Šta je ustvari islamsko pravo?

Islamsko pravo možemo posmatrati kao Šerijat koji je ustvari objava poslaniku Muhamedu a.s. koju je on primio i njeno ostvarenje učinio porukom i misijom svoga života. Isto tako islamsko pravo možemo posmatrati i kao fikih, tj. zbirku pravnih mišljenja koju su dali različiti pravници, različitih pravnih škola u smislu primjene Šerijata na različite životne situacije. Ali isto tako islamsko pravo podrazumijeva i fetve, tj. primjenu Šerijata ili fikha na svakodnevni život muslimana.

Šerijat je način života koji je sama pravda, milost, mudrost i dobro.

Kada je u pitanju porodica i reguliranje samih odnosa unutar porodice neizbježno je spomenuti određena prava članova prodice.

Islamsko pravo predstavlja mrežu različitih prava i dužnosti koje se u osjećaju vjere i morala primjenjuju u svim sferama života.

Pitanje prava djeteta u islamskoj tradiciji obuhvata ljudski život od začeća, pa čak i prije začeća djeteta, do rođenja, perioda dojenja, djetinjstva, odrasle osobe i zrelosti.

Na osnovu Poslanikokovog sunneta i upute porodica u kojoj će dijete biti rođeno i odgojeno neophodno je da ima dobar karakter muškarca i žene, zatim uzajamnu privlačnost, a i preporučljivo je da nisu bliski rođaci.

Dobar karakter muškarca i žene osigurava stabilnu porodicu kao i stabilno kruženje u kojem će dijete biti rođeno. Uzajamna privlačnost osigurava zdrav ambijent u kome će dijete da raste i taj ambijent utemeljen je na ljubavi odnosno mjestu milosti. Svako dijete u islamskom pravu samim začećem stiče određena prava koja predstavljaju dužnosti roditelja. Roditelji moraju biti svjesni da ta prava moraju ispuniti.

Rađanje djeteta predstavlja radost kao i radosno proslavljanje rođenja istog, biranje lijepog imena, osiguravanje kvalitetne hrane, odjeće, odgoja i obrazovanja.

Poznati su običaji predislamskih Arapa, paganski običaji, koji su često završavali čedomorstvom. Islamsko pravo se čvrsto suprotstavilo ovom obliku nasilja opisujući ga kao čin koji je negativan, bezosjećajan i strogo zabranjen.

Svetost života je temeljni princip islamskog prava, pa samim time i život novorođenog djeteta.

Oblik porodičnog nasilja je pitanje abortusa koje je islam strogo zabranio i Poslanik objasnio nazvavši oživljavanje fetusa *ulaskom duše* u tijelo. Prema Šerijatu opći konsenzus je da abortus nije dozvoljen osim u slučaju kad je to neophodno za spas života majke.

Institucija *Bejtu-l-mala* je osiguravala neophodno za život djece koja ostaju bez roditelja. Islam propisuje i obavezu roditelja za odgojem djece podučavanjem moralnim vrijednostima, kao i sam skladan i harmoničan život između roditelja i djece.

Pitanje odnosa između muža i žene nije odnos između roba i gospodara, kao što danas pokušavaju predstaviti neki islamofobi.

I jedan od dokaza njegovih je to što za vas, od vrste vaše, stvara žene da se uz njih smirite i što između vas uspostavlja ljubav i samilost. To su zaista pouke za ljude koji razmišljaju. (Er-Rum-21).

Temelj odnosa između muškarca i žene u porodici je ljubav i samilost. Iz ljubavi i samilosti ne može da se rodi nasilje. I upravo ovo kur'ansko kazivanje predstavlja temelj koji brani svaki oblik nasilja u porodici.

Poznato je da u islamskom pravu žena ima pravo da nakon udaje zadrži

svoje prezime, potpunu ličnu nezavisnost, svoju imovinu uključujući i miraz koji se isplaćuje unaprijed.

Božiji poslanik uveo je koncept koji su garantirali ženama pravo da nasljeđuju i ostavljaju u naslijeđe.

Islam je ustvari i prva religija koja i najranije u povijesti ljudskog roda definirala prava žene kao i obaveze, ali i prava djeteta i obaveze roditelje.

Jasna su prava muža u braku i to su da na lijep i primjeren način upozori ženu, da ako bez opravdanog razloga zanemaruje islamske dužnosti da je na lijep način upozori, da je podstiče na izvršavanje dužnosti koje ima kao majka i supruga, da je upozorava na ličnu higijenu ako tome ne pridaje dovoljno pažnje, da traži od žene da poštuje norme Kur'ana i suneta i da podstiče ženu na poštovanje njegovih roditelja i rodbine. Dužnosti muža su da ženi obezbijedi mehr, da vodi brigu o materijalnim potrebama supruge i domaćinstva, da se lijepo i uljudno odnosi prema ženi, da čuva i poštuje autoritet žene i da učestvuje u pravilnom odgoju djece. Žena ima svoja prava u braku i to su da samostalno raspolaže svojim imetkom, da posjećuje svoje roditelje i rodbinu, da se usavršava u nauci i obrazovanju, da obavlja propise islama i da upozorava muža da ostavi ponašanje koje nije u skladu sa islamom. Dužnosti žene su da čuva čast i ugled svog muža, da izvršava obaveze prema mužu koje je dužna izvršavati, da čuva kuću i imetak svoga muža, da svjesno obavlja poslove koje ima kao majka i supruga i da čuva, njeguje i odgaja djecu.

Zajedničke dužnosti bračnih drugova su da njeguju međusobnu ljubav, poštovanje i razumijevanje, da daju svojoj djeci lijepa imena, da učestvuju u odgoju i obrazovanju djece, da vode računa o svojim bračnim obavezama, da čuvaju i njeguju svoju bračnu intimu i toplinu i da zajednički učestvuju u materijalnom zbrinjavanju domaćinstva.

Islamsko pravo je najranije jasno dalo do znanja da porodica kao i porodični odnosi izlaze iz sfere privatnog u sferu javnog. Jaka i stabilna porodica je temelj jakog i stabilnog društva.

Da bismo bolje razumjeli stav Šerijata po pitanju nasilja u porodici, prvenstveno moramo da se osvrnemo na dužnosti svih članova porodice, ali na obaveze.

Šerijat jasno propisuje dužnosti i prava žene, dužnosti i prava muža, dužnosti roditelja prema djeci kao i obaveze djece prema roditeljima. Ukoliko jasno sagledamo ove dužnosti i prava doći ćemo do jasnog zaključka o stavu islama prema nasilju u porodici.

Kada je u pitanju odnos prema starijim članovima porodice dovoljan je kuranski imeprativ: *Kad jedno od njih dvoje, ili oboje, kod tebe starost dožive, ne reci im ni:-Uh! - i ne zabranjuj im (ono što ne voliš da čine), i obračaj im se riječima poštovanja punim.* (El-Isra 23).

Možemo kazati da je islam najranije postavio temelje zdrave porodice i da je vrlo jasno propisao sve odnose unutar same porodice.

KOMPARACIJA ŠERIJATA I POZITIVNIH PROPISA O PROBLEMU NASILJA U PORODICI

Posmatrajući komparativno sa stanovišta islama i pozitivnog prava, pojavu nasilja u porodici moramo istaći sljedeće: pozitivni propisi društvene zajednice koji reguliraju pojavu nasilja u porodici vremenom su se mijenjali i prilagođavali potrebama i okolnostima društva, zavisno od niza faktora kao što su običaji, navike, kultura i tradicija. Različit je pristup društvenih sistema ovome problemu. Pozitivni propisi civilnog društva nisu u svakom vremenu jasno stavljali u ravnopravan položaj sve članove porodice. Kroz historiju može se vidjeti da je nekada jedan član porodice upravo bio u određenoj položaju, što ustvari i predstavlja legaliziran oblik nasilja. Tek u dvadesetom stoljeću jasno su pravni sistemi izražavali ravnopravnost svih članova porodice.

Naravno, vrlo često su islam ili Šerijat optuživani da stavljaju u neravnopravan položaj određene članove porodice. Razlog za ovakvo predstavljanje islama i Šerijata leži u nedovoljnom poznavanju propisa islama koji su univerzalni za sva vremena. Islam je jasno sa *Objavom* stavio u ravnopravan položaj i muža i ženu, ali jasno odredio i prava djeteta kao i obaveze roditelja prema djetetu. Nijedan pravni sistem nije ranije ukinuo određene oblike nasilja kao što je to islam učinio sa dolaskom *Objave*. Običaji preislamskih Arapa kada je u pitanju odnos prema ženskoj djeci i njihov strah od nemaštine sa rađanjem ženske djece, islam je ukinuo jasnim imperativom. A zar može da postoji veći oblik nasilja od ubistva u porodici svog vlastitog djeteta?

Žena koja se u mnogim kulturama i civilizacijama smatrala robom, ili samo živim bićem koje može biti predmet prodaje, trgovine, islam je ukinuo. Islam je stavio ženu u ravnopravan položaj sa muškarcem. I ne samo to, islam je ženu zaštitio, dao je zadatak muškarcu da se brine o njoj i da je štiti, da je izdržava, ali je zabranio da raspolaže njenim imetkom.

Smisao propisa Šerijata jeste uspostavljanje reda i poretka na zemlji, jačanja plemenitih osobina kod ljudi, zaštita drugih od tuđega zla i sigurno je ta zadaća Šerijata najjasnije došla do izražaja upravo u porodici. Nije islamu i Šerijatu potrebno da izrađuju posebne studije i prave analize kada je u pitanju zaštita člana porodice i sprječavanje nasilja u istoj. Dovoljno je islam i Šerijat postaviti na mjesto koje im pripada u porodici i porodica će biti od toga sačuvana. Ne možemo predstavljati Šerijat na način kako to čine islamofobi i govoriti o Šerijatu samo kroz prizmu sankcija, daleko više Šerijat tretira pitanja koja preventivno djeluju. Šerijat izgrađuje ličnost, čuva čovjeka, propisuje moral-ljepo ponašanje. I kada danas pogledamo zakonodavstva civilnog društva i propise, norme koje reguliraju pitanje nasilja u porodici, obavezno svi zakoni, uredbe sadrže i određene sankcije kojima se prijeti izvršiocima ovog devijantnog ponašanja.

Šerijat u svojoj osnovi ima izgradnju zdrave ličnosti, možemo reći da on djeluje preventivno. Ranije kazani ajeti i hadisi nam to upravo potvrđuju, a

znamo da je zadaća poslanika da usvarši plemenite osobine kod ljudi.

U današnje vrijeme vrlo je važno Šerijat i islam predstaviti na racionalnoj osnovi. Važno je razbiti predrasude o istom i Šerijat predstaviti kao norme koje doprinose lakšem uređenju odnosa među ljudima.

Od poznatog dokumenta Engleske *Magna carta libertatum* (*The Great Charter*) ili *Velika povelja sloboda*, pa do današnjih dana kada se uveliko upravo u ovoj zemlji zagovara primjena određenih dijelova Šerijata poput pitanja nasljeđivanja žene, možemo doći do zaključka da Šerijat nalazi svoje mjesto u pravnim sistemima civilnog društva. Isto tako nemoguće je danas u svakoj ozbiljnoj raspravi o primjeni prava izbjeći i pitanje šerijatskog prava i njegove primjene u pravnim sistemima društva.

Veliku ulogu u predstavljanju Šerijata igraju i institucije na kojima se on izučava. Zadaća je danas tih obrazovnih institucija da svojom otvorenošću, učesćem u društvu upravo predstave jasnu i stvarnu sliku Šerijata i njegovu ulogu u društvu i sam značaj Šerijata u kvalitetnom reguliranju međusobnih odnosa kako u porodici tako i svim aspektima društva.

ANALIZA

Nasilje u porodici nije moguće spriječiti normama koje u sebi sadrže i sankcije za ovaj oblik ponašanja. Potrebno je daleko više od toga učiniti, odnosno ovu pojavu sprječavati preventivnim djelovanjem. Danas u svijetu osnivaju se razni centri za pomoć žrtvama nasilja u porodici. Šta je preventiva tome? Kazat ćemo: *odgoj, izgradnja zdrave ličnosti, zdrave porodice, iznalaženje novih metoda očuvanja porodice*. Ovo je problem savremenog društva.

Šta Šerijat nudi? Šerijat nudi preventivu koja je u svakom pravnom sistemu poželjnija od sankcioniranja. Odredbe Šerijata o formiranju porodice, odgoju djece, pravima i dužnostima muža i žene najbolje čine na preventivnom sprječavanju svakog oblika nasilja u porodici.

Nemoguće je više bježati od vrijednosti i dostignuća Šerijata u ovome dijelu ljudskih odnosa. Nemoguće je kritizirati odredbe Šerijata, a svakodnevno se boriti protiv nasilja u porodici. Šerijat kao temelj zdravog društva neminovno u svojim odredbama mora naći mjesto i u savremenim pravnim sistemima.

ANALYSIS

Domestic violence can't be prevented by a norm that it contains by itself violence and sanctions for this kind of behavior. It needs much more than that to do, and this phenomenon will stop prevention of such action. Today in the world were established various centers to help the victim of Domestic violence. What is the prevention. We will review that; education and elaboration of healthy personality, healthy family, finding new methods for preservation the family. This is a contemporary society problem.

What Sharia offers? Sharia offers prevention for any desired jurisdiction system from Sanctions. Regulation of Sharia of forming the family, educating children, the rights and the duties for both wife and husband are the best to make prevention of any form of domestic violence.

It's impossible to ignore the values and achievements of Sharia in the field of human relations. It's impossible to criticize provisions of Sharia and everyday you want to fight domestic violence. Sharia is the foundation of a healthy society, then it's necessary that all regulations have to find place in contemporary jurisdiction system.

